

DOI: 10.26104/NNTIK.2022.13.49.056

*Тыныбекова Ч.А., Сыдыкова Т.М.*СТУДЕНТТЕРДИ ОКУТУУДА ЖАҢЫ МААЛЫМАТТЫК
ТЕХНОЛОГИЯЛАР ОКУУ ПРОЦЕССИНИН БИР БӨЛҮГҮ КАТАРЫ*Тыныбекова Ч.А., Сыдыкова Т.М.*НОВЫЕ ИНФОРМАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ КАК ЧАСТЬ
УЧЕБНОГО ПРОЦЕССА ПРИ ОБУЧЕНИИ СТУДЕНТОВ*Ch. Tynbekova, T. Sydykova*NEW INFORMATION TECHNOLOGIES AS PART OF THE EDUCATIONAL
PROCESS WHEN TEACHING STUDENTS

УДК: 61:05-12:657

Бул макала ЖОЖдогу студенттерди маалыматтык-коммуникациялык технологиялардын жардамы менен англис тилин окутууну уюштурууга арналган. Алар негизинен активдүү окуу иш-аракеттерин стимулдаштыруу жана тилди үйрөнүүгө кызыгууга мүмкүнчүлүк берет. Мындан тышкары, билим берүүнү модернизациялоонун шарттарында чет тилин окутууда алардын ролу аныкталып, англис тилин окутууда колдонулуучу жаңы маалыматтык технологиялык каражаттардын классификациясы сунушталган. Макалада авторлор тарабынан берилген МКТ куралдары студенттердин таанып-билүү активдүүлүгүн активдештирүү мүмкүнчүлүгүн берет; окуу үчүн оң мотивацияны камсыз кылууга; окутууну дифференциялоонун жогорку даражасы жана билимди көзөмөлдөөгө жардам берет. МКТны колдонуунун натыйжасы бул технологияларды колдонуунун ыкмаларына жана формаларына, мугалимдин алар менен иштөө методологиясын канчалык компетенттүү өздөштүрүүсүнө, ал колдонгон электрондук ресурстардан көз каранды. Теориялык изилдөөнүн көйгөйлөрүнүн негизинде авторлор өз сабактарында маалыматтык-коммуникациялык технологияларды колдонгон окутуучулар үчүн бир катар сунуштарды беришет.

Негизги сөздөр: маалыматтык-коммуникациялык технологиялар, англис тили, окутуу, студенттер, окутуу процесси, проекторлор, электрондук китептер.

Данная статья посвящается организации обучения английскому языку студентов вуза с помощью информационно-коммуникационных технологий. Так как они в значительной степени позволяют стимулировать активную учебную деятельность и вызывают интерес к изучению языка. Кроме этого определяется их роль при обучении иностранному языку в условиях модернизации образования, предлагается классификация средств новых информационных технологий, применяемых в обучении английскому языку. Перечисленные авторами в статье средства ИКТ позволяют активизировать познавательную деятельность студентов; обеспечить положительную мотивацию обучения; высокую степень дифференциации обучения и усовершенствовать контроль знаний. Результат применения ИКТ зависит от способов и форм применения этих технологий, от того, насколько грамотно преподаватель владеет методикой работы с ними, от используемых им электронных ресурсов. Основываясь на изучении теоретических проблем исследования, авторы выделяют ряд рекомендаций для преподавателей, использующих информационно-коммуникационные технологии на своих занятиях.

Ключевые слова: информационно-коммуникационные технологии, английский язык, обучение, студенты, процесс

обучения, проекторы, электронные учебники.

This article is devoted to the organization of teaching English to university students with the help of information and communication technologies. Since they largely allow you to stimulate active learning activities and arouse interest in learning the language. In addition, their role in teaching a foreign language in the conditions of education modernization is determined, a classification of new information technology tools used in teaching English is proposed. The ICT tools listed by the authors in the article make it possible to activate the cognitive activity of students; provide positive motivation for learning; a high degree of differentiation of training and improve knowledge control. The result of the use of ICT depends on the methods and forms of application of these technologies, on how competently the teacher knows the methodology of working with them, on the electronic resources used by him. Based on the study of theoretical research problems, the authors identify a number of recommendations for teachers using information and communication technologies in their classes.

Key words: information and communication technologies, english, learning, students, learning process, projectors, electronic textbooks.

«Маалыматтык-коммуникациялык технологиялар» термини маалыматты чогултуу, иштетүү, сактоо, жайылтуу, чагылдыруу жана пайдалануу максатында интеграцияланган методдордун, процесстердин жана программалык-аппараттык каражаттардын жыйындысы катары берилет. Ал өзүнө компьютердик техниканын негизинде иштеген ар кандай программалык-техникалык каражаттарды жана түзүлүштөрдү камтыйт. Андан башка маалыматты чогултууну, топтоону, сактоону, өндүрүүнү жана берүүнү камсыз кылган маалымат алмашуунун заманбап каражаттарын жана системаларын түзөт [1, 162-б.].

Ал эми англис тилин билүү – бул дүйнөгө кошумча терезе, башка маданиятка кирүүгө мүмкүнчүлүк алуу. Башка тилде коммуникациялык компетенцияны өнүктүрүү менен англис тили мугалимдери педагогикалык технологияларды тандоого мамилени түзүшөт. Предмет боюнча билим берүүнүн сапатынын мониторингин, окулган материалды өздөштүрүүнү текшерүү үчүн тапшырмаларды түзүүнү, студенттердин жетишкендиктерин баалоонун формаларын, өз алдынча иштөөсүн өзгөртөт.

Ошол себептен сабакты окутууда англис тили мугалими төмөнкү маалыматтык-коммуникациялык технологиялар каражаттарына ээ:

- компьютер жана мультимедиялык проектордун жардамы менен демонстрацияланган электрондук окуу китептери жана окуу куралдары;
- электрондук энциклопедиялар жана маалымдамалар;
- симуляторлор жана тестирилөө программалары;
- Интернеттин билим берүү ресурстары;
- сүрөттөрү жана иллюстрациялары бар DVD жана CD дисктери;
- видео жана аудио жабдуулар;
- мультимедиялык презентациялар;
- компьютердик окутуу жана тесттик программалар;
- электрондук китепканалар;
- студенттерге профессионалдык багыттагы лексиканы жана профессионалдык багыттагы окууну үйрөтүүдө колдонулган сөздүктөр, тексттик жана видео глоссариялар.

Каражаттары менен бирге эле МКТ төмөнкү маселелерди чечүүгө жардам берет: окуу процесстерин өркүндөтүү, билим берүүнүн натыйжаларын жана мотивацияны жакшыртуу, биргелешкен долбоорлорду түзүү жана ишке ашыруу. Билим берүү процессин уюштурууну жана башкарууну жакшыртуу. Белгилей кетчү нерсе, МКТ материалды берүү каражаты гана эмес, ошондой эле көзөмөлдөө каражаты катары да эсептелет. Алар материалдын жогорку сапаттагы презентациясын камсыз кылат жана ар кандай байланыш каналдарын (текст, тийүү, графика, үн ж.б.) колдонушат [2, 135-б.].

Жаңы технологиялар окуу процессин өркүндөтүүгө жана интенсификациялоого мүмкүндүк берет. Дифференциацияланган методдор ар бир студенттин ийгиликтүү иш-аракети үчүн шарттарды түзөт. Позитивдүү эмоцияларды пайда кылат жана студенттердин окуу мотивациясын жогорулатат. Компьютерди угуучулардын жеке курактык жана инсандык өзгөчөлүктөрүн эске алуу менен түрдүү коммуникативдик тапшырмаларда жана кырдаалдарда колдонууга болот. Англис тили сабагында МКТны колдонуу студенттердин когнитивдик активдүүлүгүн жогорулатат, алардын көз карашын кеңейтет жана интерактивдүү окутуунун инсанга багытталган технологиясын, башкача айтканда, өз ара аракеттенүүдө окутууну колдонууга мүмкүндүк берет. Студент активдүү катышып, өзүнүн билимин өздөштүрүүсүнө, ой-пикирин билдирүүсүнө жол ачат. Окутуучу активдүү жардамчы, анын негизги милдети – окуу процессин уюштуруу, багыттоо жана стимулдаштыруу катары каралат.

Бул учурда окутуучулардын ролу студенттердин өз алдынча иштеринин аткарылган натыйжаларын системалуу түрдө текшерип турууга багытталат. Алар менен болгон кайтарым байланышты уюштуруудан көрүнөт. Ошентип, окутуучу өз алдынча иштерди аткаруу чеберчиликтерин, жөндөмдөрүн өнүктүрүү аркылуу студенттердин өзүн-өзү билим менен камсыздандыруу мамилесин калыптандырууга милдеттүү. Бул белгилүү бир окуу ресурстарына жетишүү мүмкүнчүлүгү менен катар эле студенттердин индивидуалдык өзгөчөлүгүн, түрдүү иш режимдеринин, курсташтары менен окутуучунун ортосундагы карым-катыш формаларынын түзүлүшүнө жетишүүгө мүмкүнчүлүк бериши мүмкүн.

Башкача айтканда:

- сабактын окуу максатына жараша, адис тарабынан тандалып алынган каражат комплекси курамына киргизилген маалыматтык-аралыктык технологиялардын негизинде окуу чөйрөсү түзүлсө;
- англис тилин окуп үйрөнүүнүн толук курсунун уюштурулушунда белгилүү бир план боюнча түзүлүшү эске алынып, ага ылайык учурдагы жана жыйынтыктоочу текшерүүсү жүргүзүлсө;
- студенттердин өз алдынча иштерин индивидуалдык өзгөчөлүктөрүн эске алып түзүлсө. Окутуучу силлабуска ылайык, студенттердин чеберчилик жана даярдык деңгээлине жараша тапшырманы бөлүштүрүшү зарыл);
- окутуучулар өз алдынча иштерге карата студенттердин мотивациясын калыптандырып, колдоо максатында аларга таасир берет. Ошондуктан, студенттер теориялык жана практикалык билимдин, аларды болочок кесиптик ишмердикте пайдалана билүү мүмкүнчүлүктөрүн алган билимдеринин, чеберчиликтеринин турмушта колдонулушун айкалыштырып так көрө билип, зарылдыгын түшүнө билсе;
- окутуучулар маалыматтык, аралыктан окутуу технологияларын өзүнүн педагогикалык ишмердигинде, СӨИин уюштурууда пайдаланууга даяр болушу керек. Бул үчүн окутуучулар квалификациясын кесиптик планда эле эмес, маалыматтык, аралыктан окутуу технологияларын пайдалануу чөйрөсүндө да жогорулатылышынын зарылдыгын билишсе студенттердин өз алдынча иштерин пайдалануу аркылуу уюштурулушу эффективдүү болот [3, 273-б.].

Студенттердин өзүн-өзү жүзөгө ашыруу мотивациясынын бышыкталышы – индивидуалдык билим берүү траекторияларын долбоорлоодо белгилүү бир өз алдынчалуулуктун көрүнүшү болуп калат. Бул багытта маалыматтык-коммуникациялык технологиялар индивидуалдык мүмкүнчүлүктөргө жараша окуу материалдарын окуп үйрөнүү маңызын тандап алууга, сабактардын аныкталган жалпы

логикасынын чегинде аныкталат. Айрым темаларды окуп үйрөнүүнүн ырааттуулугун өзгөртүүгө шарт түзөт. Мисалы, Moodle, VLE комплекси окутуучунун өз алдынча иштер үчүн виртуалдык тайпаларды түзүлүшүнө, ар бир тайпага өз алдынча иштердин ар башка сценарийин долбоорлошуна жол берет. Мындай тандалма окуу материалдарын же тесттерди эле сунуштабай, ишмердүүлүктүн өзүнүн формаларын да: теориялык материалдар же моделдештирүү программалары менен иштөөнү, тапшырманы аткарууну же электрондук режимде өткөрүлгөн конференцияларда дискуссияга катышууну сунуш кылышы мүмкүн.

Ал эми электрондук коштолмо пайдаланылып жаткан окуу куралынан алынып иштелип чыкса, же ал же бул окуу колдонмолорун, усулдук сунуштамалардын, тапшырмалар жыйнагынын ж.б.у.с даярдалышы менен катар иштелсе, белгиленген кемчиликтин кыскарышы күтүлөт. Компьютердик демонстрация формасын, моделдештирүү программаларын, илимий макалаларды иреттеп алуу, Интернет ресурстарына аннотацияланган шилтемелерди студенттердин пайдалануу жолдору аркылуу маалымат кызыктуу, жаңы ыкма катары көрүнөт.

Кызыктуу, актуалдуу материалдардын тандалып алынышы студенттердин кошумча материалдарды пайдалануунун артыкчылыктарын көрө алышына шарт түзөт. Ошондой эле өздүк электрондук ресурстарын (рефераттар, маалымат базасы, аннотацияланган каталогдор ж.б) калыптандыруу боюнча иштерге алардын тартылышына негиз болот. Даяр баяндамаларды, рефераттарды, курстук иштерди ж.б. сунуштаган веб-сайттарга кайрылуусун токтотуу татаал экендигин, а түгүл таптакыр мүмкүн эмес экендигин түшүнгөндөн кийин, мугалимдердин комментарийлери коштогон мындай иштердин мыкты үлгүлөрүн пайдаланып, жеке банкты жемиштүү түзүүгө болот. Таанып билүү ишмердигинин натыйжаларын коом тарабынан ушундай таанылышы – статуска болгон суроо-талаптын мыкты бышыктоочусу катары кызмат кылат [4, 211-б.].

Компьютердик үйрөтүүчү программалардын негизинде жаңы окутуу методикалык, дидактикалык, педагогикалык жана психологиялык принциптердин бүтүндөй комплексин толук ишке ашырууга мүмкүндүк берет, таанып билүү процессин кызыктуу жана чыгармачыл кылат, ар бир студенттин ишинин жекече темпин эске алууга мүмкүнчүлүк түзөт. Маалыматтык-компьютердик технологияны практикалык пайдалануу студенттин өз алдынча ишмердүүлүгүнүн жаңы түрүн болжолдойт, анткени анын натыйжасы болуп жаңы билимдерди ачуу, студенттердин өз алдынчалуулугун өнүктүрүү, билимди өз алдынча толуктоо, маалыматтарды издөө

жана максаттуу багыттоо жөндөмдөрүн калыптандыруу эсептелет. Ошентип, маалыматтык компьютерлик технологияны киргизүү билим берүүнүн негизги максаттарына – окутуунун сапатын жакшыртууга, маалыматтык мейкиндикте багыт жасаган, азыркы технологиялардын маалыматтык-коммуникативдик мүмкүнчүлүктөрүнө тартылган жана маалыматтык маданиятка ээ инсандын гармониялуу өнүгүшүн камсыздоого жетишүүгө жардам берет.

Бизнес коммуникациясынын компетенцияларын калыптандыруучу жана кеңири таралып жаткан дагы бир инновациялык форма вебинарлар болуп саналат. Вебинар – бул мугалимге маалыматты, тапшырмаларды берүүгө жана катышуучуларга виртуалдык класстын жардамы менен маалымат алуу жана үйрөнүү мүмкүнчүлүгүн камсыз кылган онлайн семинар, анда дүйнөнүн каалаган жеринде бири-бирин угуп жана көрүүгө болот. Мындай семинардын мүмкүнчүлүктөрү өзгөчө маанилүү: катышуучуларга презентацияларды көрсөтүү, виртуалдык доскага тартуу, сурамжылоолорду активдүү кылуу жана көбүрөөк интерактивдүүлүк үчүн катышуучулар онлайн чат терезесинде суроолорду бере алышат.

Заманбап Smart технологияларды колдонуу менен студенттер менен диалог куруунун бул альтернативалуу форматы студенттерди аралыктан окутууга, ошондой эле онлайн видеоконференцияларды уюштурууга мүмкүндүк берет. Вебинарлар натыйжалуу демонстрациялык куралдар менен студенттерге чет тилдерин аралыктан окутууну уюштуруунун натыйжалуу куралы болуп саналат. Маалыматты каалаган форматта, анын ичинде сүрөттөрдү жана видеолорду көрсөтүүнүн ыңгайлуу жолу маектешинин угуусун жана көрүшүн камсыз кылат. Бул жагынан алганда, мындай технология чет тилдерин үйрөнүүдө ар дайым абдан маанилүү болуп келген бетме-бет жолугушууга толук кандуу альтернатива болуп саналат деп айтууга болот. Ошентип, англис тилин онлайн окутуу чоң аудиторияга жетүү жана «электрондук» окутуунун максималдуу мүмкүнчүлүктөрүн колдонууга мүмкүндүк берет.

Билим алуу жана аларды оперативдүү башкаруу Интернетке кирүү менен жабдылган дүйнөнүн каалаган жеринде мүмкүн. Бул бири-бирин угуп жана көрүүгө, маалымат алмашууга, андан башка аларды интерактивдүү режимде биргелешип иштеп чыгууга мүмкүндүк берүүчү технология. Бул аралыкта байланышты реалдуу жандуу байланышка мүмкүн болушунча жакындатуу.

Жогорку окуу жайларынын окутуучуларынын жаңы окуу куралдарына болгон кызыгуусу чет тилде угууну жана жазууну үйрөтүү процессинде заманбап аппараттык жана программалык

камсыздоонун билим берүү мүмкүнчүлүктөрүн көрүүгө мүмкүндүк берет.

Учурда онлайн журналдар (блогдор) өзгөчө кызыгууну туудурат, алардын негизги мазмунуна жазуулар же документтерде жарыяланган маалыматтардын башка формалары үзгүлтүксүз кошулуп турган веб-сайттар болуп саналат, аларга комментарийлер берилиши мүмкүн. Ошентип, азыртадан эле студенттерди акыркы инновациялык технологияларды колдонуу менен талкуу жүргүзүүгө үйрөтүү когнитивдик активдүүлүктүн өнүгүшүнө өбөлгө түзүп, окууга болгон кызыгууну бир топ жогорулатып, жакшы натыйжаларды берип жатат.

Заманбап билим берүү чөйрөсүнүн шарттары студенттерге ар кандай электрондук ресурстарды колдонуу менен ар кандай деңгээлдеги айырмачылыкты камсыз кылуу үчүн тил боюнча өз алдынча иштөөгө олуттуу мүмкүнчүлүктөрдү берет.

Бул жеке траекторияны иштеп чыгууга жана студентке ишке ашырууга жана өркүндөтүүгө мүмкүндүк берет. Ошентип, студенттерди алдыңкы маалыматтык технологиялардын жардамы менен окутуу, окууга болгон мотивацияны жогорулатууга шарт түзөт. Алардын когнитивдик активдүүлүгүнүн өнүгүшүнө өбөлгө түзөт, окууга болгон кызыгууну жана чыгармачылык менен өзүн-өзү ишке ашыруу деңгээлин олуттуу жогорулатат. Ошондой эле окууда жакшы натыйжаларды берип, салттуу ыкмага салыштырмалуу коммуникация көндүмдөрүн калыптандырат. [5, 243-б.].

Маалыматтык технологиялар англис тилин окутууда жогорку коммуникативдик

мүмкүнчүлүктөргө ээ, студенттердин сүйлөө жана угуу жөндөмдөрүн өнүктүрүүгө көмөктөшөт. Аларды окуу иш-чараларына активдүү киргизет жана коммуникативдик компетенттүүлүк көндүмдөрүн эффективдүү өнүктүрөт.

Ошондуктан, англис тилин окутуу процессинде МКТны колдонуу чет тилдерин үйрөнүүдө оң натыйжаларды көрсөтүп, студенттердин мотивациясын жана кызыгуусун жогорулатуу жөнүндө айтууга мүмкүндүк берет.

Адабияттар:

1. Кубракова Н.А. Использование ИКТ как средство повышения мотивационной составляющей самостоятельной работы студентов. / Самостоятельная работа студентов в условиях перехода на двухуровневую систему ВПО: Материалы докладов Региональной науч.-практ. интернет-конференции «Самостоятельная работа студентов в условиях перехода на двухуровневую систему ВПО» (6-9 ноября 2012г.) - Саратов: РИЦ «Студия развития лидерства», 2012. - С.161-177.
2. Крючков. В.А. Коммуникативная самореализация в условиях сетевого сообщества обучающихся // Российский научный журнал. - 2010. - №2(15). - С.131-143.
3. Кулуева Ф.К. Орто кесиптик окуу жайларында информатика курсу менен кесиптик предметтерди интеграциялап окутуунун технологиялары. / Наука и новые технологии. - Б., 2012. - №7. - 271-274-бб.
4. Тыныбекова Ч.А., Мамрасулова А.Б. Англис тили сабагында студенттердин өз алдынча иштерин уюштуруу. ОшМУнун жарчысы. - Ош., 2017. - №1. - 210-215-бб.
5. Бакирова Ш.О. Презентацияны иштөө этаптары. / Наука новые технологии и инновации Кыргызстана. Б., 2016. - №11. - С. 241-244.